

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Мир меняется. Ограничивать себя примитивными способами возведения зданий не приводит к развитию. Ведь демонстрация величия и процветания государства прежде всего начинается с наружного облика страны.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Азимов И.М. Архитектура Узбекистана XVIII - нач. XX вв. (традиции и локальные особенности). Автореф. дисс. на соиск. уч.степени докт.архит.- М.: 2000.
2. Арапов А.В. Исторические памятники Узбекистана. ИТД «СМИ-АЗИЯ» 2008 г.С.10-15.
3. Воронцова, Т. Канон и экзотика: христианский храм / Т. Воронцова // Искусство. 1 сентября. – 2014. - №2. – С. 34-37.
4. Васильева, Е. К. Все величайшие памятники архитектуры / Е. К. Васильева, Ю. С. Пернатъев. - М. : АСТ ; Харьков : ФОЛИО, 2008. - 511 с.
5. Губарева, М. В. 100 великих храмов мира / М. В. Губарева, А. Ю. Низовский. - М. : Вече, 2000. - 512 с. - (100 великих).
6. Гриц, А. "Громогласный памятник попечений": [русская архитектура в период правления николая I] / А. Гриц // Родина. – 2013. - №3. – С. 117-121.
7. Кавтарадзе, С. Анатомия архитектуры. Семь книг о логике, форме и смысле / С. Кавтарадзе. - 2-е изд. - М. : Издательский дом Высшей школы экономики, 2016. - 470 с.
18. Коуэн, Г. Д. Мастера строительного искусства / Г. Д. Коуэн. - М. : Стройиздат, 1982. - 240 с.
8. Лаврова, С. А. Загадки и тайны архитектуры : занимательное искусствоведение / С. А. Лаврова. - М. : Белый город, 2006. - 48 с. - (Энциклопедия тайн и загадок).
9. Лазарев, А. Г. Справочник архитектора / А. Г. Лазарев, А. А. Лазарев, Е. О. Кудинова. - Ростов н/Д : Феникс, 2005. - 350 с. - (Строительство и дизайн).
10. Овсянников, Ю. М. Чудеса архитектуры. От пирамид до небоскребов / Ю. М. Овсянников. - М. : АСТ-ПРЕСС, 2008. - 207 с.

О’QUVCHILAR NUTQINI TAKOMILLASHTIRISH OMILLARI.

Pardayeva Muxlisa Adham qizi

Axborot Texnologiyalari va Menejment Universiteti

Arab tilifilologiyasi fakulteti talabasi

Annotatsiya: Boshlang’ich sinf ona tili darslari oldidagi eng muhim vazifalardan biri bu – o’quvchilar savodxonligi va so’zlashuv nutqini o’stirishdan iborat bo’lib, ushbu maqolada aynan

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

nutq oʻstirishda muhim omil boʻlgan nutq oʻstirishga doir ish turlari va metodlar haqida maʼlumot berilgan.

Kalit soʻzlar: nutq, nutq oʻstirish, metod va usullar, soʻz boyligini oshirish, konstruktiv mashq, bogʻlanishli nutq, ijodiy mashq, antonim, sinonim, bayon, insho.

Abstract: One of the most important tasks for elementary school mother tongue classes is the development of students' literacy and conversational speech, and this article focuses on the types of work on speech production, which is an important factor in the development of speech. and methods are provided.

Key words: speech, speech development, methods and methods, increasing vocabulary, constructive exercise, connected speech, creative exercise, antonym, synonym, statement, essay.

Аннотация: Одной из важнейших задач для занятий родным языком начальной школы является развитие у учащихся грамоты и разговорной речи, и в данной статье основное внимание уделяется видам работы над речеобра-зованием, что является важным фактором развития речи. Предусмотрены методы.

Ключевые слова: речь, развитие речи, приемы и приемы, увеличение сло-варного запаса, конструктивное упражнение, связная речь, творческое упраж-нение, антоним, синоним, высказывание, сочинение.

Nutq deganda soʻzlash jarayoni va uning natijasi tushuniladi. Nutq – bu insonning eng oliy, murakkab ruhiy vazifalardan biri boʻlib hisoblanadi. Nutq - odamning ijtimoiy mehnat jarayonida kishilar oʻrtasida oʻzaro fikr almashinuvi vositasi sifatida vujudga kelgan spetsifik funksiyasi. Inson tashqi olamdagi predmetlar va hodisalarni sezgi organlari yordamida va nutq vositasida idrok etadi. Soʻz signalizatsiyasi, yaʼni nutq tufayli odam borliqni umuman fikran idrok etishi mumkin. Nutq organlari odam organizmining nutq tovushlari hosil boʻlishida qatnashadigan turli qismlari hisoblanadi. Faol nutq organlariga til, lab, yumshoq tanglay, nofaol nutq organlariga esa tishlar, qattiq tanglay, burun boʻshligʻi kiradi. Nutqning tashqi va ichki, ogʻzaki hamda yozma turlari bor. Tashqi nutq asosan aloqa bogʻlash maqsadlariga xizmat qiladi, shuning uchun u tinglovchilarga tushunarli qilib tuziladi.

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Tabiiyki, ogʻzaki xalq ogʻzaki ijodi didaktik material manbai sifatida nutq faoliyati mexanizmlarini shakllantirish sohasida oʻqitish uchun muhim afzalliklarga ega boʻlib, u nafaqat fikrning lingvistik “qobigʻi”ning shakllanishini, balki matnni yaratish jarayonida va matnni qabul qilish (yoki idrok etish) jarayonida fikrning oʻzini shakllantirishni ham qamrab oladi. Tilshunos bolada kommunikativ qobiliyatlarni shakllantirishda alohida oʻrin tutadigan oʻqituvchilar, psixologlar, metodistlarning tadqiqotlari koʻrsatgan ideallar, qarashlar, tarbiya va tarbiya yoʻllari va vositalari haqidagi xalq qarashlari, shaxs, chunki tarbiya xalq-ning oʻzi qancha asrlar davomida mavjud boʻlsa, u bilan birga tugʻilgan, u bilan birga ulgʻaygan, uning butun tarixini, boshidan kechirgan barcha taʼsirlarni, eng yaxshi va eng yomon fazilatlarini aks ettirgan.

Maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish va ularning umumiy maʼnaviy madaniyatini shakllantirish maqsadida maktabgacha taʼlim muassasalarida nutqni rivojlantirish ishlarida ogʻzaki xalq amaliy sanʼati asarlaridan foydalanishga bagʻishlangan. Maʼlumki, soʻzlashuv tili nutq oʻstirish-ning dastlabki bosqichi hisoblanib, u asta sekin takomillashib boradi. Soʻzlashuv tili esa oʻqilgan matnlarni ogʻzaki hikoya qilishda namoyon boʻladi. Soʻzlashuvga oʻrganish barcha darslar jarayonida amalga oshadi, lekin oʻqish darslari yetakchi ahamiyat kasb etishi kerak. Kichik yoshdagi maktab oʻquvchilariga maʼnaviy kamolot ona tili orqali mujassamlashadi. Ona tili, shu jumladan, oʻqish nutq oʻstirish taʼlim-tarbiya jarayonidagi eng muhim vositalardandir. Oʻquvchilarning ogʻzaki va yozma nutqlarini meʼyorlashda, ularning mutanosibligini taʼminlashda, milliy tilning tabiati va oʻziga xos xususiyatini belgilashda, ifoda va talaffuz qonuniyatlarini aks ettirishda ohangdorlik bilan oʻqishning amaliy ahamiyatini oʻstirish, adabiy til meʼyori va mezonlariga rioya qilish, oʻqish metodlarini takomillashtirish yoʻllarini izlash va eng qulaylarini amaliyotga tadbiq qilish zarur.

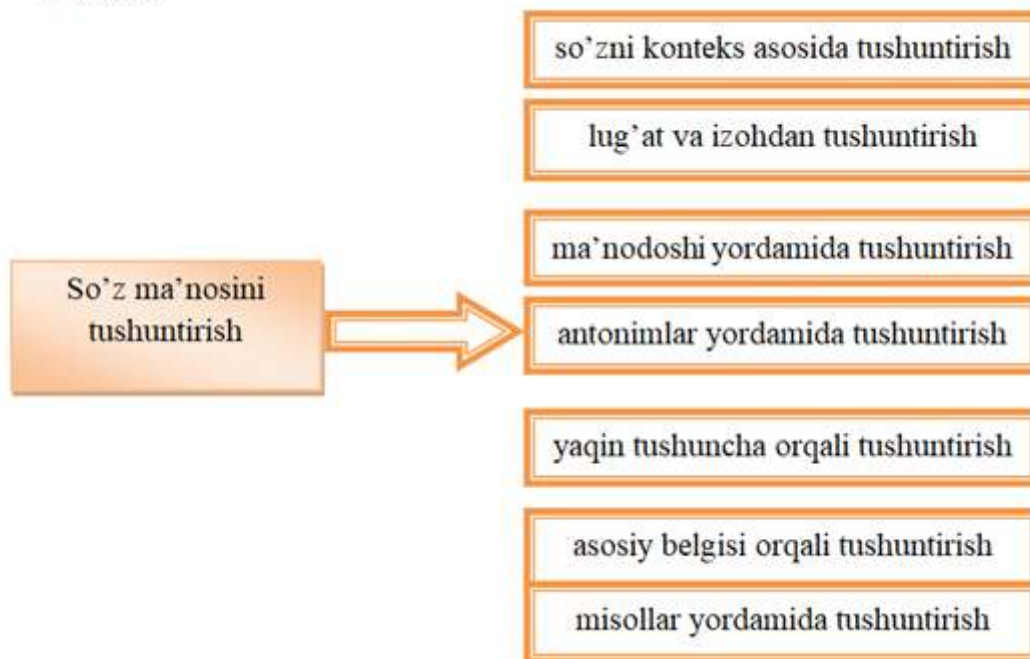
Adabiy til tushunchasi keng qamrovli, koʻp qirrali hodisadir. Adabiy til taraqqiyoti barqarorligini taʼminlashda bolalarning yoshlikdan nutq madaniyatlarini tarkib toptirish va tarbiyalash lozim. Nutq oʻstirish nima? Agar oʻquvchi va uning tildan bajargan ishlari koʻzda

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

tutilsa, nutq oʻstirish deganda tilni har tomonlama (talaffuzi, lugʻati, sintaktik qurilishini, bogʻlanishli nutqni) faol amaliy oʻzlashtirish tushuniladi. Agar oʻqituvchi koʻzda tutilsa, nutq oʻstirish deganda oʻquvchilarning tilning talaffuzi, lugʻati, sintaktik qurilishi va bogʻlanishli nutqni faol egallashlariga yordam beradigan metod va usullarni qoʻllash tushuniladi. Shuning uchun ham grammatika va imlo dasturi tovushlar va harflar, soʻz, gap, bogʻlanishli nutq kabi qismlarni oʻz ichiga oladi. Oʻquvchilar nutqini oʻstirish boshqa oʻquv predmetlaridan oʻtkaziladigan mashgʻulotlar bilan ham uzviy ravishda bogʻlanadi. Ona tili darslarida oʻquvchilar til yordamida tabiat va kishilar hayoti haqida bilim oladilar; ular kuzatishni, oʻylashni va koʻrganlari, eshitganlari, oʻqiganlari haqida toʻgʻri bayon qilishni oʻrganadilar. Ona tili darslari bolalar lugʻatini boyitishga samarali yordam beradi, nutqni toʻgʻri tuzishni oʻrgatadi. Oʻqish darsi va u bilan bogʻliq holda olib boriladigan kuzatish, ekskursiya oʻquv-chilarga tabiat hodisalari, kishilar hayoti va mehnati haqida, axloq qoidalari, boshqa kishilar bilan muomala qilish haqida bilim beradi. Bu darslarda bolalar nutqiga, uni shakllantirish va oʻstirishga keng imkoniyat mavjud. Badiiy asarlarni oʻqish, oʻqilganlarni qayta hikoyalash, ekskursiyada-predmet va tabiat hodisalarini kuzatish vaqtida koʻrganlarini hikoya qilish oʻquvchilar ogʻzaki nutqini oʻstirish vositasidir. Ona tili darslarida esa yozma nutqni oʻstirish uchun keng imkoniyatlar mavjud. Grammatikani oʻrganish va oʻqish darsida oʻquvchilar bajaradigan soʻz birikmasi, gap tuzish, bayon, inshoga doir turli xil mashqlar nutqiy malakalarni egallashda yordam beradi.

Nutq oʻstirish jarayonida soʻz ustida ishlash muhim ahamiyat kasb etadi, chunki soʻz-soʻz birikmasi va gap qurulishining asosi hisoblanadi. Undan soʻng, gaplarni bir biriga bogʻlagan holda boʻgʻlanishli nutq ustida ishlar olib boriladi. Koʻrsatilgan ushbu uch bosqich yoʻnalishi doirasida turli xil ish turlarini oʻz ichiga qamrab oladi va siz ularni quyida berilgan sxemalar asosida koʻrishingiz mumkin:

1-chizma.

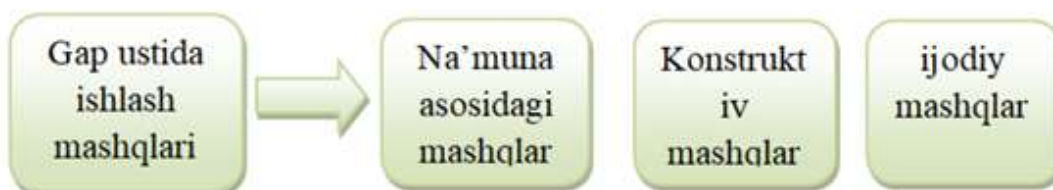
Soʻz maʼnolarini tushuntirish oʻquvchilar lugʻatini boyitadi va nutqini oʻsti-radi. Dars jarayonida ushbu ishlar uchun kamroq vaqt sarflanishi yaʼni oʻquv-chilarni asosiy mavzudan eʼtiborini chalgʻitmasligi lozim, buning uchun oʻqituvchi dars jarayonidan avval tushuntirishning eng qulay usulini belgilab olishi darkor. Gap ustida ishlash oʻquvchilarning nutqini oʻstirishda muhim ahamiyatga ega.

Gap ustida ishlashning asosiy vazifasi oʻquvchilarni sintaktik jihatdan toʻgʻri va aniq gap tuzib, tugallangan fikr bildirishga oʻrgatish hisoblanadi. Gap ustida ishlashga oid mashqlar juda xilma-xil boʻlib, analiz va sintezning ustunligiga hamda oʻquvchilarning mustaqillik darajasiga koʻra tasnif qilinadi. Analiz yoki sintezning ustunligiga nisbatan gap ustida ishlash mashqlari ikkiga boʻlinadi:

- 1) analitik mashqlar, yaʼni tuzilgan tayyor matndan olingan gapni tahlil qilish;
- 2) sintetik mashqlar, yaʼni mustaqil gap tuzishga qaratilgan mashqlar.

Analitik mashqlar sintetik mashqlarga zamin hozirlaydi, ular parallel holda yoki sintetik mashqdan soʻng analitik mashq oʻtkaziladi.

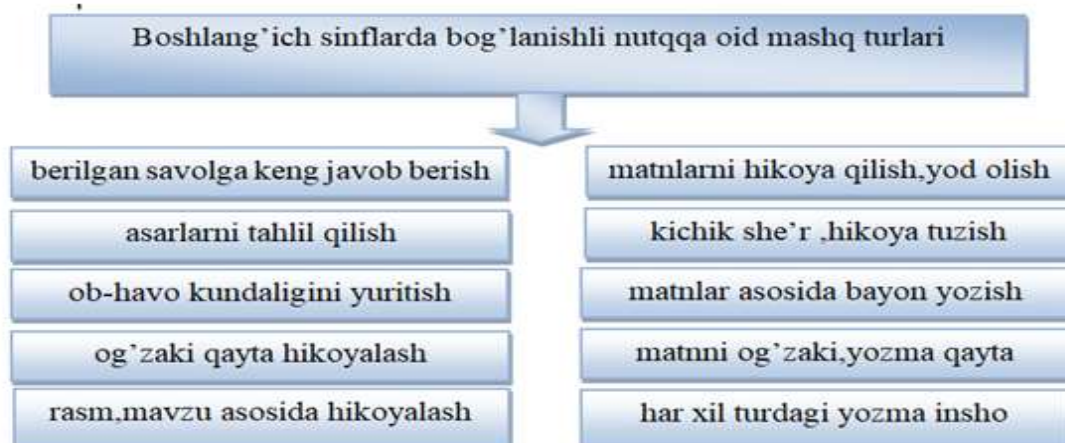
2-chizma.

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Fikrni bayon etish ehtiyojini amalga oshirishga qaratilgan, tugallangan mav-zuni ifodalaydigan, logik va grammatik qoidalar asosida tuzilgan, mustaqil, tugal-langan va o'zaro bog'langan ma'noli qismlarga bo'linadigan nutq bog'lanishli nutq deyiladi. Bog'lanishli nutq birligi sifatida hikoya, maqola, roman, monografiya, doklad, hisobot kabilarni, maktab sharoitida esa o'qituvchi bergan savolga o'quv-chilarning keng, mukammal og'zaki javobini, yozma bayon va inshoni olish mum-kin. Bog'lanishli nutqdan mashqlarning turli xil bo'lishida, avvalo, material man-baiga, tematikaga, shuningdek, janriga, til xususiyatiga, mashq turiga rioya qilina-di.

3-chizma.

Mustaqillikdan keying o'tgan davrda muomala jarayonidagi ayrim til birliklariga munosabat o'zgardi. Kishilar bir-birlari bilan uchrashganlarida salom-lashuv jarayonida qisqa qilib **Salom** deyishlar kamaydi va uning o'rnini **Assalomu alaykum** egalladi. Hol-ahvol so'rashish jarayonida Alloh va dinga aloqador bo'lgan so'zlar bemalol ishlatiladigan bo'ldi. **O'rtoq falonchiyev** deyishlar kam eshitiladigan bo'ldi. **Muhtaram, hurmatli, birodar** so'zlari faollashdi. Bu holatlar yana asta-sekinlik bilan muloqot jarayonida sharqona urf-odatlariga qaytish ista-gining ustunlik qilayotganligidan dalolat beradi. Mana shu istakni amalga oshirish jarayonida ayrim er-xotinlar o'rtasidagi bir-birlarining ismlarini aytib yoki ba'zi farzandlarning o'z ota-onalarini ruslarga taqlid qilib, sensirab murojaat qilishlari yo'qolib ketishidan umid qilish mumkin.

Qayerda nima haqda gaplashishni bilish ham nutq odobining eng zarur shartlaridan sanaladi. Masalan, to'yda o'limdan va azadan gapirish ma'qul bo'lma-ganidek, azada ham to'yu tantanadan so'zlash yoki kulib o'tirish, bo'lar-bo'lmasga yonma-yon o'tirganlarni gapga tortish ma'qul ish emas. Atrofdagilarning kayfiya-tini, mavqei va yoshini hisobga olmasdan turib hazil qilish yoki latifa aytish ham farosatli kishining ishi emas. Maqtov va xushomad ham hammaga yoqadi, ammo u nosamimiy bo'lsa, hurmat sanalmaydi.

Xulosa

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

Suhbat jarayoni turli paytlarda, turli joylarda yuz berishi mumkin. Har bir vaziyat o'z odob qoidalariga ega. Ammo ularning barchasi uchun umumiy holat shuki, so'zlashdan ko'ra tinglashga ko'proq ahamiyat berish lozim bo'ladi. Yoshi kattalarning gapirishiga ko'proq imkoniyat berish lozim. Suhbatdoshning gapini mumkin qadar ma'qullab turish, agar bildirayotgan fikrlari ma'qul bo'lmasa, buni yotig'i bilan tushuntirish, hech imkoni bo'lmasa, suhbat mavzusini boshqa tomon-ga burish lozim topiladi.

Xullas, *nutq odobi muloqot jarayonida* nihoyatda zarur bo'lib, u insonda an'anaviy urf-odatlarini o'zlashtirish, ota-ona, ta'lim muassasalari, atrof-muhit, badiiy va ilmiy adabiyotlarni o'qish davomida o'zlashtirib boriladi.

Harqalay, bugunga kelib nutq madaniyatiga bo'lgan talab tubdan o'zgardi. Chunki mustaqil O'zbekiston kelajakda o'ziga xos va o'ziga mos taraqqiyot yo'lini tanlab oldi. Bu yo'lda adashmay borish uchun milliy istiqol g'oyasini ishlab chiqdi. Ana shu milliy istiqol g'oyasini xalqimiz qalbi va ongiga singdirishda nutqiy ta'sirchanlik ham alohida mavqega ega. *«O'rnida ishlatilgan so'zlar, yorqin va dildan bayon etilgan nutq, bama'ni fikr har doim odamlarning xulq-atvoriga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Muloqot jarayonida fikrga, sog'lom g'oyaga ega bo'lish masalaning bir jihati. Uning boshqa bir muhim jihati ana shu fikrlarni bayon eta olish qobiliyatidir»*. O'zbek xalqi dunyoda o'z ma'naviyati va madaniyati mavjud bo'lgan turkiy xalqlarning biri sifatida tildan foydalanishda ham qadimiy an'ana-lari, odat va ko'nikmalariga ega. Zero, ana shu ana'ana va odatlar har bir xalqning o'zligini ko'rsata oladigan belgilar sanaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. K.Qosimova, S.Matchonov, X.G'ulomova, Sh.Yo'ldosheva, Sh.Sariyev. Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent.:NOSHIR nashriyoti - 2009.
2. Nutq turlari.O'qituvchi nutqiga qo'yiladigan talablar 16-dekabr.2020.
3. X.G'ulomova, T.G'affarova .Ona tili darslari 1-sinf o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma. Toshkent.:Tafakkur nashriyoti – 2012
4. O.Roziqov, M.Mahmudov va b. Ona tili didaktikasi. Toshkent.:Yangi asr avlodi – 2005.
5. Begmuradovich, S. A. (2025). EINSATZ VON INFORMATIONSTECHNOLOGIE IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT. СОБРЕМЕННОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ, 1(3), 97-102.
6. Bekmuradovich, S. A. (2025). The usage of modern educational technologies in teaching a foreign language in higher educational institutions. Ta'lim, tarbiya va innovatsiyalar jurnali, 1(2), 180-184.
7. Begmuradovich, S. A. (2023). INTEGRATION OF EDUCATIONAL PROCESS FORMS. PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOY TADQIQOTLAR| JOURNAL OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH, 2(2), 20-23.

“BEHBUDIY IZDOSHLARI” ILMIY VA IJODIY ISHLAR TANLOVI

8. Суяров, А. Б. (2025). ТЕХНОЛОГИИ ОРГАНИЗАЦИИ ДИСТАНЦИОН-НОГО ОБУЧЕНИЯ. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(2), 9-15.

9. Суяров, А. Б. (2025). СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ В МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI Volume 2 Issue 7 [March 2025] ОБРАЗОВАНИЕ И TADQIQOTLAR JURNALI, 2(2), 217-225.

Internet saytlari:

www.ziyonet.uz

www.pedagog.uz

TARIX VA ZAMONAVIYLIK UYG‘UNLIGI: MILLIY USLUBDAGI INTERYER DIZAYN

Asatullayeva Kamola Fayzulla qizi

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti

Interyer dizayn yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Komolaasatullayeva1@gmail.com

+998993945537

Ilmiy rahbar: Islamxo‘jayeva Dilxush

ANNOTATSIYA: *Ushbu tadqiqotda tarix va zamonaviylik uyg‘unligi asosida milliy uslubdagi interyer dizayn masalalari yoritiladi. Milliy uslub — xalqning tarixiy, madaniy va estetik qadriyatlarini o‘zida mujassam etgan holda, zamonaviy interyer dizayni bilan uyg‘unlashganida yanada boy mazmun kasb etadi. Bu yo‘nalishda o‘zbek milliy uslubining tarixiy ildizlari, zamonaviy dizayndagi aks etishi, estetik hamda funksional afzalliklari, shuningdek, hozirgi tendensiyalar va istiqbollar tahlil qilinadi. Milliy uslubning interyer dizayniga integratsiyalashuvi real misollar, respondentlar fikrlari va ilmiy kuzatuvlar orqali ochib beriladi.*

KALIT SO‘ZLAR: *Milliy uslub, interyer dizayn, tarix va zamonaviylik, madaniy meros, o‘zbek arxitekturasi, naqsh, estetik uyg‘unlik, xalqona bezaklar, dizayn tendensiyalari.*

KIRISH

Zamonaviy dunyo tezkor rivojlanmoqda, bu esa inson hayotining deyarli barcha sohalarida, jumladan, interyer dizaynida ham sezilarli o‘zgarishlarga sabab bo‘lmoqda. Shu bilan birga, xalqning tarixiy-madaniy merosini saqlab qolish va uni yangi shakllarda ifodalash ehtiyoji ham ortib bormoqda. Ayniqsa, milliylikni saqlagan holda zamonaviy interyer yaratish — bugungi dizaynerlar oldida turgan dolzarb vazifalardan biridir. Milliy uslub faqatgina bezak emas, u